

Dienst Justitiële Inrichtingen
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Maar goed ook!

Morele stress achter de tralies

Ryan van Eijk
Monique Rietveld

25 juni 2026

Programma

Kort voorstellen

Werkveld Justitie in vogelvlucht

Justitie en morele stress

Vragen

Casusbespreking

Missie DJI

DJI werkt aan (1) een veilige en rechtvaardige samenleving (2) door vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen uit te voeren

en (3) door samen met andere organisaties (4) justitiabelen voor te bereiden op hun terugkeer in de samenleving, binnen of buiten Nederland.

DJI in het kort

Justitiële uitvoeringsorganisatie, totaal-instituut, gelegitimeerde dwangorganisatie: hiërarchisch, sterk gejuridiseerd: veel grijs door constante weging tussen regel – menselijke maat

Ruim 30 inrichtingen over bijna 40 locaties in het hele land

Ruim 16.000 werknemers, waarvan 167 GV-ers (alleen voor gedetineerden, verdeeld over iedere locatie)

Cliënten:

- 9.500 volwassen gedetineerden
- 1700 tbs-ers
- 1000 in vreemdelingenbewaring
- 350 jeugdigen

Cliënten in het kort (Gevangeniswezen, 2025)

94% man

Vooraf 20-40 jr (vergrijzingstendens)

Problematieken: lichte verstandelijke beperking (45%), financiën (75%), gedragsstoornissen (75%), verslaving (50%), huisvesting (60%)

Aard delict: geweld (30%) – opium (20%)- vermogen (30%) – zeden (10%)

Verblijfsduur: ≤ 2 wk: 20%, 2 wk-3 mnd: 47% en ≥ 3 mnd: 33%

Morele stress in detentie

Morele stress/verwonding relatief nieuw 'thema' bij justitie.
Waarom?

- a-Dwang/geweld is er 'dagelijkse kost' en is 'gerechtvaardigd'
- b-Dwang/geweld worden 'kleinschalig' (dwz individueel) en 'beheerst' (d.w.z. gelegitimeerd en geprotocolleerd) ingezet.
- c- Gedetineerden staan per definitie op achterstand (wij-zij)
- d- Verwante, dagelijkse 'oude' thema's: gewetenswroeging-spijt-schuld-berouw-schaamte
- e- GV is er in principe niet voor justitiepersoneel
- f- verschillende 'ethische codes' naast/tegenover elkaar

Morele stress in detentie

Morele stress/verwonding: beleving van persoonlijk tekortschieten jegens waarden/normen bij taakuitvoering.

Meervoudige loyaliteiten voor alle actoren!

Bv. GV:

- naar gedetineerden
- naar collega-personeelsleden
- naar samenleving
- naar wet/werkgever (overheid)
- naar GV-collega's
- naar zendende instantie
- naar eigen persoonlijke overtuiging/geweten

Morele stress en waardenweging

Implicaties voor GV

- Gevoelde vanzelfsprekende loyaliteit naar de tegenpartij van het detentiesysteem (de bewoners),
- GV heeft neiging tot pleasen: want vanuit de professie cliënt-gericht en behoefte zich te legitimeren naar organisatie: ik ben nuttig,
- maar GV is er niet om te pleasen: daarom belang van positionering van vrijplaats en positionering tegenover cliënt en organisatie (professionele autonomie);
- dat vereist een ontwikkelde identiteit, geworteld in traditie en handelen vanuit die traditie (niet alleen namens jezelf maar ook gelegitimeerd door...).

Morele stress/verwonding bij de GV

- Onvermijdelijk, want systemisch
- Niet op(te)lossen (zoals in zorggerichte context?) maar 'de wond open laten' – bearing witness, mee in de kuil(en) stappen

Hoe de wond schoon houden:

- verwachtingenmanagement: bespreekbaar maken en houden (be- en aanspreken)
- Bedenk: Wie is verantwoordelijk voor wat? (Wat wil je? Wat kun je? Wat mag je?)
- Signaalfunctie (adviesrol)
- leidinggevende consult (pastor pastorum)
- collegiaal consult
- supervisors/intervisors/training
- bedrijfsmaatschappelijk werk
- vertrouwenspersoon
- biechtvader/spiritueel begeleider
- ethische commissie / moreel beraad

Casus

- Man (26) is gedetineerd voor huiselijk geweld en wil graag zijn 2 kinderen in de gevangenis op bezoek. De inrichtingsdirectie houdt het af om zich hiervoor in te zetten. Gedetineerde doet een beroep op de GV om de kinderen toch te kunnen zien.
- Betrokkenen
- Waarden
- Interventies